

Nr 164.

Af herr **Christiernson**, om inrättande vid universitetet i Lund af en professur i religionshistoria.

Kungl. Maj:t har af årets Riksdag i statsverkspropositionen äskat anslag till en professur inom *teologiska fakulteten* vid Lunds universitet i teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer. Ehuru riktig till sitt syfte, synes mig denna proposition ej böra oförändrad bifallas.

Ämnet »teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer» är ett mycket oensartadt sådant. Dels omfattar det en öfversikt af hela det teologiska studieområdet (encyklopedi), dels religionsfilosofi och religionshistoria (prenotationer). Förstnämnda del af ämnet hänger tydligen endast löst tillsammans med de andra och kan mycket väl öfvertagas af en annan teologie professor. Religionsfilosofien är redan företrädd vid våra universitet, då den ingår i ämnena teoretisk och praktisk filosofi (som tillhöra filosofiska fakulteten). Hvad teologiska fakulteten angår, så måste professorn i dogmatik, i den mån han vill taga sitt ämne vetenskapligt, nödvändigt komma in på religionsfilosofiens viktigaste spörsmål.

Återstår religionshistorien. Den är utan all fråga ett ämne af synnerlig vikt och ett i bästa mening tidsenligt. Den stora roll religionen, särskildt i äldre tider, spelat i folkens lif gör religionens historia till en af de viktigaste historiska vetenskaperna. Vidare är just detta område ett af dem, som allra bäst behöfva belysas af en opartisk vetenskaplig forskning. Icke minst viktigt är, att de icke kristna religionerna på ett fullt opartiskt sätt studeras.

På grund häraf synes det vara nödvändigt, dels att den nya lärarplats, som nu skall skapas, endast kommer att omfatta religionshistoria, dels att den förlägges till *filosofiska fakulteten*.

Endast så kommer läraren i religionshistoria i sin rätta omgivning. Medan hans ämne har särdeles litet samband med exempelvis praktisk teologi, har det många beröringspunkter med filosofiens, litteraturens och konstens historia, med den politiska historien, med fornforskningen o. s. v. Vidare finnas inom filosofiska fakulteten professorer i alla de språk (för så vidt de öfver hufvud hos oss studeras), som äro af betydelse för religionshistorien. Detta medför, att den religionshistoriske lärarens sakkunskap och vetenskapliga duglighet på ett vida bättre sätt kunna prövas inom den filosofiska än inom den teologiska fakulteten. Visserligen stå äfven många teologiska ämnen i nära samband med religionshistorien, men de ha mest göra med dess senare skeden, med den religionshistoriska forskningens toppunkt, medan den filosofiska fakultetens ämnen ha nära samband såväl med krönet som ock i hög grad med grunden. Men en god grund är som bekant det för en byggnad outhärligaste.

Härtill kommer så den än viktigare synpunkten, att en tillsättning inom den filosofiska fakulteten har mycket större möjlighet att ske i full frihet från ovidkommande synpunkter än en tillsättning inom den teologiska. Inom den senare ha alltid *konfessionella* synpunkter haft och ha förvisso ännu stor lust att göra sig gällande på det vetenskapliga sanningskrafvets bekostnad. Att en dylik farhåga är allt annat än konstruerad, det visar behandlingen af den lärare, som nu uppehåller undervisningen i ämnet vid Lunds universitet, när han sökte docentur i Uppsala. Trots de vackraste vitsord från verkligt sakkunniga, afslogs hans ansökan af teologiska fakulteten på skäl, som uppenbart voro rent konfessionella, fast man mestadels sökte undvika att säga det rent ut. Visserligen godtgjorde Lunda-fakulteten sina Uppsala-kollegers fel att på ett sätt, som gjorde den stor heder. Men man har ingen säkerhet för att denna fakultet alltid blir lika upplyst.

Enligt grundlagen skall hvarje innehafvare af tjänst, hvarmed är för- enadt åliggande att meddela undervisning i kristendom eller teologisk vetenskap, »bekänna den rena evangeliska läran». Visserligen har man från nyteologiskt håll velat tolka detta lagbud så, att vederbörande endast behöfver officiellt tillhöra statskyrkan. Men dels är det i alla fall orättvist att just från denna forskningsgren utestänga dem, som icke tillhöra statskyrkan. Dels har man ingen garanti för att den nämnda tolkningen alltid kommer att upprätthållas.

Tvärtom. Det synes beklagligt nog vara säkert, att man hädanefter icke ämnar gifva det en så vidsträckt, utan fastmer en på en gång sträng

och godtycklig tolkning. I ett bekant, nyligen inträffadt fall har läroverksöfverstyrelsen häfdat, närmast för läroverkens del, att en lärare är skyldig att ej blott inom undervisningen, utan äfven i *yttranden utom skolan* hålla sig till »den evangeliska läran». Samma lagbud gäller äfven universitetet. Då det i grundlagen står den *rena* evangeliska läran, innebure detta egentligen, att alla lärare utom de, som orubbligt kvarstå på 1500- och 1600-talets stränga rättrogenhet, skulle beröfvas rätten att vid skola eller universitet meddela undervisning i religionskunskap, äfven innefattande religionshistoria. Säkerligen ämnar man nu ej tillämpa lagbudet alldeles så, utan snarare blunda, när öfverträdelserna synas höga vederbörande oskyldiga eller möjligen behagliga, men ingripa, när så ej är fallet. Just härigenom kommer dock tydligen att uppstå ett osäkerhetstillstånd, som för lärarne blir rent olidligt och kommer att på ett sätt, som omöjliggör all verklig vetenskaplig forskning, inskränka sanningssökandets frihet.

Härtill kommer, att enligt ett af föregående Riksdag fattadt beslut, är det vid Lunds teologiska fakultet hittillsrådande prebendesystemet ändradt. Förut var hvarje särskildt prebendepastorat bundet vid någon af de gamla professorsbefattningarna. Nu är detta samband upplöst. Numera kunna prebenden växla mellan professurerna, och det är mycket möjligt, att en innehafvare af den föreslagna professuren kan bli nödsakad öfvertaga ett pastorat. Däri ligger då ock skyldigheten för honom att bli präst med den ytterligare bundenhet till bekännelsen, det ytterligare tvång öfver undervisningen, som detta innebär.

Slutligen är att märka, att det för närvarande råder ett lifligt intresse för religionshistoriens studium bland de filosofie studerandena, ett intresse, som dock i hög grad lamslås därigenom, att ämnet endast får medtagas i filosofiska examina medelst kunglig dispens, hvilken kräfver dröjsmål, besvär och kostnad.

Undervisningen i religionshistoria för de teologie studerande kan mycket väl ordnas så, att professorn i ämnet, ehuru tillhörig filosofiska fakulteten, ålägges skyldighet att undervisa och examinera i teologie kandidat- och licentiatexamen. Finner man detta förslag alltför radikalt — eller kanske rättare sagdt alltför förnuftigt — kan man, på sätt tidigare föreslagits inom större akademiska konsistoriet i Lund, låta ämnet ingå i den förberedande teologie-filosofiska examen.

Hvad som här sagts om religionshistorien gäller, med vederbörliga ändringar, äfven om religionsfilosofien, därest det möjligen skulle synas Riksdagen lämpligare att låta professuren fortfarande omfatta äfven detta ämne.

På grund af det anförda tillåter jag mig hemställa, att Riksdagen i så måtto bifaller Kungl. Maj:ts förslag i punkt 16 åttonde hufvudtiteln,

att i utgiftsstaten för universitetet i Lund, afdelningen A) aflöningar m. m., Filosofiska fakulteten, uppföra en professur i religionshistoria — eventuellt äfven religionsfilosofi — med enahanda aflöningsförmåner, som tillkomma universitetets professorer i allmänhet, och med skyldighet för tjänstens innehafvare att vara underkastad de för dessa förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna, äfvensom att för ändamålet höja det ordinarie anslaget till Lunds universitet med 7,500 kronor.

Stockholm den 26 januari 1912.

A. J. Christierson.
